

Leerdoelenkaart 10-14 – Aardrijkskunde - Inhouden

Kernen	Leerdoel	Subkernen	Primair onderwijs 7-8	Tussendoelen vmbo BB	Tussendoelen vmbo KGT	Tussendoelen havo	Tussendoelen vwo	Kerdoelen toegepast in het basisonderwijs	Kerdoelen toegepast bij vmbo	Kerdoelen toegepast bij havo-vwo	
1. Burgerschap	1. Ik ben mij bewust van mijn rol ten opzichte van andere mensen. Ik denk kritisch en constructief mee over de samenleving nu en in de toekomst.	1.1 Leefbaarheid	1.1.1. Ik beschrijf hoe veilig mijn eigen woonomgeving is.	1.1.1. Ik vergelijk de veiligheid in mijn eigen woonomgeving met die in een ander gebied op één onderwerp.	1.1.1. Ik beschrijf aan de hand van zelf gekozen criteria de leefbaarheid van mijn eigen regio.	1.1.1. Ik geef verklaringen voor het verschil in leefbaarheid tussen mijn eigen omgeving en een andere omgeving. .	1.1.1. Ik geef verklaringen voor het verschil in leefbaarheid tussen mijn eigen omgeving en een andere omgeving. .		42, 43	42, 43	
			1.1.2. Ik beschrijf de voorzieningen in mijn eigen woonomgeving.	1.1.2. Ik vergelijk de voorzieningen in mijn eigen woonomgeving met die in een ander gebied.	1.1.2 ik zoek een verklaring voor de aanwezigheid van een voorziening in een gebied	1.1.2. Ik benoem verschillen tussen soorten voorzieningen.	1.1.2. Ik doe een aanbeveling voor het verbeteren van de leefbaarheid in mijn omgeving.				
		1.2 Multiculturele samenleving	1.2.1. Ik noem verschillende bevolkingsgroepen die naar Nederland zijn gekomen.	1.2.1. Ik beschrijf waar de verschillende bevolkingsgroepen in Nederland wonen.	1.2.1. Ik geef een verklaring voor de verspreiding van verschillende bevolkingsgroepen over Nederland.	1.2.1. Ik geef een verklaring voor de verspreiding van verschillende bevolkingsgroepen over Nederland.	1.2.1. Ik geef een verklaring voor de verspreiding van verschillende bevolkingsgroepen over Nederland.	1.2.1. Ik geef een verklaring voor de verspreiding van verschillende bevolkingsgroepen over Nederland.		42, 43	42, 43
			1.2.2. Ik leg uit waarom mensen uit andere landen naar Nederland verhuizen.	1.2.2 ik weet van verschillende bevolkingsgroepen wanneer en waarom ze naar Nederland kwamen	1.2.2 ik weet van verschillende bevolkingsgroepen wanneer en waarom ze naar Nederland kwamen en waar ze voornamelijk wonen.	1.2.2. Ik beschrijf de verdeling van de diverse bevolkingsgroepen over de grote steden (segregatie).	1.2.2. Ik beschrijf de verdeling van de diverse bevolkingsgroepen over de grote steden (segregatie) en heb daar een onderbouwde mening over..				
		1.3 Wereldburgerschap	1.3.1. Ik geef aan de hand van een actuele gebeurtenis een voorbeeld van de samenwerking tussen landen.	1.3.1. Ik beschrijf vormen van internationale samenwerking (economisch, cultureel, enz.).	1.3.1. Ik beschrijf aan de hand van een mondiale kwestie de rol van een internationale organisatie.	1.3.1. Ik beschrijf mondiale kwesties vanuit verschillende dimensies (sociaaleconomisch, cultureel, natuur, politiek).	1.3.1. Ik voorspel de afloop van een mondiale kwestie aan de hand van een of meer scenario's.		42, 43	42, 43	
			1.3.2. Ik beschrijf hoe ik in het dagelijks leven verbonden bent andere delen van de wereld (zoals het nieuws, familie, de producten die je koopt en andere culturen).	1.3.2. Ik geef voorbeelden van producten uit alle delen van de wereld die ik in het dagelijks leven gebruik.	1.3.2. Ik geef voorbeelden van de manier waarop ik verbonden ben met de mondiale samenleving.	1.3.2. Ik formuleer een eigen, met argumenten onderbouwd, standpunt over een mondiale kwestie.		42, 43	42, 43		
2. Duurzaamheid	2. Ik ben mij bewust van mijn rol in het gebruik van de aarde. Ik denk kritisch en constructief mee over de samenleving van nu en de toekomstige samenleving.	2.1 Ecologische voetafdruk/ draagkracht en natuur	2.1.1. Ik benoem hoe anderen en ik door onze keuzes meer of minder oppervlak aarde nodig hebben (ecologische voetafdruk).	2.1.1. Ik beschrijf mijn eigen ecologische voetafdruk.	2.1.1. Ik verklaar mijn eigen ecologische voetafdruk.	2.1.1. Ik beschrijf mijn eigen milieugebruiksruimte en ik vergelijk deze met anderen.	2.1.1. Ik licht het verband tussen welvaart en milieugebruiksruimte toe.		30, 32, 42	30, 32, 42	
				2.1.2. Ik beschrijf een ecosysteem en geef een voorbeeld van een ecosysteem.	2.1.2. Ik beschrijf een ecosysteem en geef voorbeelden van een ecosysteem op verschillende schaalniveaus.	2.1.2. Ik herken ecosystemen op verschillende schaalniveaus en ik geef voorbeelden van gebieden waar de draagkracht van het natuurlijk milieu is overschreden.	2.1.2. Ik herken ecosystemen op verschillende schaalniveaus, ik geef voorbeelden van gebieden waar de draagkracht van het natuurlijk milieu is overschreden en ik herken milieuproblemen.		30, 32, 42	30, 32, 42	
		2.2 Natuurlijke hulpbronnen	2.2.1. Ik beschrijf welke natuurlijke hulpbronnen in een Nederlandse huishouden worden gebruikt en waarvoor.	2.2.1. Ik beschrijf welke natuurlijke hulpbronnen in een Nederlandse huishouden worden gebruikt en waarvoor.	2.2.1. Ik beschrijf welke natuurlijke hulpbronnen in een Nederlandse huishouden worden gebruikt en waarvoor.	2.2.1. Ik beschrijf het gebruik van natuurlijke hulpbronnen op aarde.	2.2.1. Ik beschrijf het gebruik van natuurlijke hulpbronnen op aarde.		30, 32, 42	30, 32, 42	
			n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	2.2.2 Ik maak een inschatting van de effectiviteit van de verschillende maatregelen om het gebruik van natuurlijke hulpbronnen te beperken.				
			n.v.t.	n.v.t.	2.2.2 Ik geef voorbeelden van de manier waarop je het gebruik van natuurlijke hulpbronnen in het huishouden zou kunnen beperken.	2.2.2 Ik beschrijf voorbeelden van de manier waarop je het gebruik van natuurlijke hulpbronnen kunt beperken.	2.2.2 Ik beschrijf voorbeelden van de manier waarop je het gebruik van natuurlijke hulpbronnen kunt beperken.				
		2.3 Broeikaseffect	2.3.1. Ik beschrijf hoe de aarde warmer of kouder kan worden.	2.3.1. Ik beschrijf het broeikaseffect.	2.3.1. Ik leg uit dat de mens verantwoordelijk is voor het broeikaseffect en wat gevolgen zijn van het broeikaseffect.	2.3.1. Ik leg uit dat de mens verantwoordelijk is voor het broeikaseffect en wat gevolgen zijn van het broeikaseffect.	2.3.1. Ik leg uit dat de mens verantwoordelijk is voor het broeikaseffect en wat gevolgen zijn van het broeikaseffect.		30, 32, 42	30, 32, 42	

Leerdoelenkaart 10-14 – Aardrijkskunde - Inhouden

Kernen	Leerdoel	Subkernen	Primair onderwijs 7-8	Tussendoelen vmbo BB	Tussendoelen vmbo KGT	Tussendoelen havo	Tussendoelen vwo	Kerdoelen toegepast in het basisonderwijs	Kerdoelen toegepast bij vmbo	Kerdoelen toegepast bij havo-vwo	
3. Bevolking en ruimte	3. Ik begrijp hoe onder invloed van de samenstelling van de bevolking, gebieden veranderen.	3.1 Bevolkingskenmerken	3.1.1. Ik beschrijf de voortdurende veranderingen in de samenstelling van de Nederlandse bevolking (aantal inwoners, relatief meer ouderen, veranderingen door migratie).	3.1.1. Ik beschrijf de bevolkingspiramide.	3.1.1. Ik beschrijf het model van demografische transitie.	3.1.1. Ik beschrijf en verklaar de verschillende fasen in het verloop van het model van demografische transitie in een land.	3.1.1. Ik verklaar de verschillen in het verloop van het model van demografische transitie tussen landen.		38, 42	38, 42	
			3.1.2. Ik beschrijf en verklaar de spreiding van de bevolking op aarde m.b.v. reliëf en klimaat.	3.1.2. Ik beschrijf en verklaar de spreiding van de bevolking op aarde m.b.v. reliëf en klimaat.	3.1.2. Ik beschrijf en verklaar de spreiding van de bevolking op aarde m.b.v. reliëf en klimaat.	3.1.2. Ik beschrijf en verklaar de spreiding van de bevolking op aarde.	3.1.2. Ik beschrijf en verklaar de spreiding van de bevolking op aarde.	3.1.2. Ik beschrijf en verklaar de spreiding van de bevolking op aarde.		38, 42	38, 42
			3.1.3. Ik benoem dichtbevolkte en dunbevolkte gebieden in de wereld.	3.1.3. Ik beschrijf, per continent, de bevolkingsgroei.	3.1.3. Ik beschrijf de gevolgen van toenemende bevolkingsgroei per continent.	3.1.3. Ik beschrijf en verklaar de groei van de wereldbevolking per macro-regio.	3.1.3. Ik voorspel de groei van de wereldbevolking en de consequenties ervan voor verschillende gebieden.		38, 42	38, 42	
		3.2 Migratie	3.2.1. Ik beschrijf voorbeelden van migratie (van en naar Nederland).	3.2.1. Ik beschrijf redenen voor migratie (van en naar Nederland).	3.2.1. Ik beschrijf het migratieproces (van en naar Nederland).	3.2.1. Ik beschrijf en verklaar verschillende migratiestromen tussen gebieden.	3.2.1. Ik beschrijf, verklaar en waardeer het migratiebeleid van Nederland en de Europese Unie.		38, 42	38, 42	
		3.3 Ruimtelijke ontwikkeling	3.3.1. Ik beschrijf tegengestelde belangen in het gebruik van de ruimte in mijn eigen woonomgeving (m.b.t. werken, wonen en/of recreëren).	3.3.1. Ik beschrijf verschillende soorten ruimtegebruik in een gebied.	3.3.1. Ik verklaar conflicterend ruimtegebruik vanuit verschillende dimensies.	3.3.1. Ik beschrijf en waardeer tegenstellingen tussen ruimtegebruikers.	3.3.1. Ik beschrijf en verklaar processen van ruimtelijke ontwikkeling in Nederland sinds 1945 (urbanisatie, suburbanisatie en re-urbanisatie/herwaardering stadscentrum).		38, 42	38, 42	
			3.3.2. Ik herken de verschillende delen van een stad op een kaart (zoals woonwijken, winkelgebieden, kantoorgebieden).	n.v.t.	3.3.2. Ik benoem verschillende soorten Nederlandse steden (historisch, nieuwe steden, Vinex) en vergelijk de opbouw met elkaar.	3.3.2. Ik onderscheid de verschillen in opbouw van wijken in een Nederlandse stad.	3.3.2. Ik onderscheid verschillen in woningtypen in een Nederlandse stad.		38, 42	38, 42	
4. Globalisering	4. Ik begrijp hoe het steeds internationaler worden van betrekkingen tussen gebieden, tot schaalvergroting en groeiende afhankelijkheid leidt.	4.1 Transport en vervoer	4.1.1. Ik beschrijf voor- en nadelen van verschillende manieren van transport (van goederen) en vervoer (van mensen) in Nederland en Europa.	4.1.1. Ik beschrijf de infrastructuur en schaalvergroting op het gebied van transport en vervoer in Nederland.	4.1.1. Ik beschrijf de ruimtelijke gevolgen van schaalvergroting op het gebied van transport en ik verklaar de toenemende mobiliteit in Nederland.	4.1.1. Ik beschrijf de ontwikkelingen in de transporttechnologie op het wereldhandelsstelsel.	4.1.1. Ik verklaar gevolgen van de ontwikkelingen in de transporttechnologie op het wereldhandelsstelsel.		38, 42, 46	38, 42, 46	
		4.2 Global shift	4.2.1. Ik geef voorbeelden van producten die uit het buitenland komen en producten die Nederland aan het buitenland verkoopt.	4.2.1. Ik benoem, op wereldschaal, gebieden die economisch van belang zijn.	4.2.1. Ik beschrijf op wereldschaal, verschillende economische regio's (West-Europa, Chili/Brazilië en West Afrika).	4.2.1. Ik beschrijf hoe het economisch zwaartepunt in de wereld na 1950 is verschoven.	4.2.1. Ik voorspel regionaal economische ontwikkelingen op wereldschaal (Noordelijk Amerika, Zuidelijk Afrika en Zuidoost Azië en China).		38, 42, 46	38, 42, 46	
		4.3 Middelen van bestaan	4.3.1. Ik geef voorbeelden van hedendaagse banen in verschillende sectoren (overheid, landbouw, industrie, dienstverlening).	4.3.1. Ik beschrijf de globale arbeidsverdeling in de wereld.	4.3.1. Ik licht het verband tussen arbeidsverdeling en welvaart in de wereld toe.	4.3.1. Ik licht de gevolgen van de veranderende internationale arbeidsverdeling toe voor verschillende gebieden.	4.3.1. Ik verklaar het patroon van veranderende arbeidsverdeling voor drie gebieden in de wereld.		38, 42, 46	38, 42, 46	
5. Arm en rijk	5. Ik begrijp dat verschillen in welvaart en welzijn gevolgen hebben voor mijn leven en dat van andere mensen.	5.1 Ontwikkelingsgebieden	5.1.1. Ik vergelijk het leven in rijkere landen (zoals Nederland) met het leven in armere landen.	5.1.1. Ik beschrijf kenmerken van ontwikkelingsgebieden.	5.1.1. Ik beschrijf kenmerken van ontwikkelingsgebieden en de situatie van de bewoners van die gebieden.	5.1.1. Ik beschrijf en verklaar verschillen tussen ontwikkelingsgebieden.	5.1.1. Ik beschrijf en verklaar verschillen tussen ontwikkelingsgebieden in een historische context.		38, 42, 46	38, 42, 46	
			5.1.2. Ik beschrijf hoe landen armer of rijker kunnen worden.	5.1.2. Ik beschrijf de afhankelijkheidsrelatie tussen arme en rijke landen.	5.1.2. Ik beschrijf en verklaar de afhankelijkheidsrelatie tussen arme en rijke landen.	5.1.2. Ik beschrijf en verklaar de handelsrelaties tussen centrum, semi-periferie en periferie.	5.1.2. Ik waardeer de politieke en economische dimensie van de afhankelijkheidsrelatie tussen centrum, semiperiferie en periferie.		38, 42, 46	38, 42, 46	
			5.1.3. Ik geef voorbeelden van wat mensen bij actuele rampen (zoals bij een natuurramp of acute hongersnood) aan hulp nodig hebben..	5.1.3. Ik benoem verschillende soorten ontwikkelingshulp.	5.1.3. Ik noem voor- en nadelen van verschillende soorten ontwikkelingshulp.	5.1.3. Ik beschrijf het Nederlandse ontwikkelingsbeleid en de vorm waarin Nederland hulp verleent.	5.1.3. Ik beschrijf en waardeer het Nederlandse ontwikkelingsbeleid en de vorm waarin Nederland hulp verleent.		38, 42, 46	38, 42, 46	
		5.2 Eigen regio/Nederland	5.2.1. Ik benoem achtergronden van hulpacties in de eigen omgeving (zoals bij de voedselbank, hulp aan zwervers of verslaafden, hulp aan arme wijken, hulp aan vluchtelingen).	n.v.t.	5.2.1. Ik benoem twee verschillen tussen welzijn en welvaart en op welke manier ik dat kan meten.	5.2.1. Ik verklaar, op basis van een eigen onderzoekje, verschillen in welvaart en welzijn van bevolkingsgroepen in de eigen regio.	5.2.1. Ik formuleer, na onderzoek in de eigen omgeving, scenario's waarin de wenselijkheid van verschillen in welvaart en welzijn aan bod komen.		38, 42, 46	38, 42, 46	

Leerdoelenkaart 10-14 – Aardrijkskunde - Inhouden

Kernen	Leerdoel	Subkernen	Primair onderwijs 7-8	Tussendoelen vmbo BB	Tussendoelen vmbo KGT	Tussendoelen havo	Tussendoelen vwo	Kerdoelen toegepast in het basisonderwijs	Kerdoelen toegepast bij vmbo	Kerdoelen toegepast bij havo-vwo
6. Grenzen en identiteit	6. Ik bent mij bewust van de culturele diversiteit in je omgeving, in Nederland, Europa en in de wereld. Ik begrijp hoe cultuurverschillen zowel kunnen inspireren als ook voor spanningen kunnen zorgen. Ik begrijp hoe culturen onder invloed van elkaar voortdurend in ontwikkeling zijn.	6.1 Cultuur	6.1.1. Ik beschrijf belangrijke kenmerken van culturen in de wereld en benoem waar deze liggen.	6.1.1. Ik beschrijf de spreiding van de grote cultuurgebieden op de wereld.	6.1.1. Ik verklaar de spreiding van cultuurgebieden op de wereld.	6.1.1. Ik beschrijf de voornaamste cultuurgebieden op de wereld aan de hand van criteria.	6.1.1. Ik heb een mening over de voornaamste cultuurgebieden op de wereld.		36, 38, 41, 43, 45, 47	36. 38. 41, 43, 45, 47
			6.1.2. Ik geef voorbeelden van culturen en cultuurverschillen in mijn eigen omgeving.	6.1.2. Ik geef een voorbeeld van regionale identiteit.	6.1.2. Ik geef een voorbeeld van regionale identiteit, waaronder een in mijn eigen omgeving.	6.1.2. Ik formuleer criteria voor regionale identiteit.	6.1.2. Ik creëer een regionale identiteit voor een zelfgekozen gebied.		36, 38, 41, 43, 45, 48	36. 38. 41, 43, 45, 48
		6.2 Grenzen	6.2.1. Ik beschrijf hoe grenzen van invloed zijn op verschillen tussen culturen (zoals bij een taalgrens of bij gebieden waar verschillende regels gelden)	6.2.1 Ik beschrijf verschillende soorten natuurlijke en niet-natuurlijke grenzen.	6.2.1 Ik beschrijf veranderingen van grenzen.	6.2.1 Ik beschrijf en verklaar veranderingen van grenzen.	6.2.1 Ik beschrijf en verklaar de veranderingen van grenzen vanuit verschillende dimensies.		36, 38, 41, 43, 45, 49	36. 38. 41, 43, 45, 49
			6.3 Europa	6.3.1. Ik beschrijf overeenkomsten en verschillen in cultuur en identiteit tussen enkele landen binnen de EU (Oost-West, Noord-Zuid)	6.3.1. Ik beschrijf verschillen en overeenkomsten in cultuur en identiteit tussen EU-landen.	6.3.1. Ik beschrijf de betekenis van de EU (werk/loon en vakantie) voor de inwoners van Europa.	6.3.1. Ik beschrijf en waardeer Europa en de Europese Unie.	6.3.1. Ik waardeer en voorspel de rol van de Europese Unie in de wereld.		36, 38, 41, 43, 45, 50
7. Stelsysteem aarde	7. Ik begrijp hoe natuurlijke processen op aarde van invloed zijn op ons leven.	7.1. Ruimte	7.1.1. Ik beschrijf hoe de zon, de aarde, de maan en de planeten ons zonnestelsel vormen.	7.1.1. Ik herken de aarde als één van de planeten in ons zonnestelsel is.	7.1.1. Ik herken de unieke eigenschappen van de aarde.	7.1.1. Ik beschrijf de positie van de aarde in het zonnestelsel.	7.1.1. Ik beschrijf de positie van de aarde in het zonnestelsel en universum.		29, 30, 31, 32	29, 30, 31, 32
			7.1.2. Ik leg uit wat de stand van de aarde en de draaiing van de aarde om de zon te maken heeft met de seizoenen.	7.1.2. Ik benoem gevolgen van de draaiing van de aarde om de zon en zijn eigen as.	7.1.2. Ik benoem gevolgen van de scheve stand van de aardas.	7.1.2. Ik benoem de variabelen (Milankovich) die van invloed zijn op de zonne- instraling op aarde en de gevolgen hiervan.	7.1.2. Ik benoem de variabelen (Milankovich) die van invloed zijn op de zonne- instraling op aarde en de gevolgen hiervan.		29, 30, 31, 32	29, 30, 31, 32
		7.2 Endogene processen	7.2.1 Ik beschrijf hoe bewegingen in de aarde, aardbevingen en vulkanisme veroorzaken.	7.2.1. Ik beschrijf vulkanisme en aardbevingen als endogene processen.	7.2.1. Ik beschrijf vulkanisme en aardbevingen als endogene processen	7.2.1. Ik verklaar de relaties tussen endogene processen, plaattektoniek, vulkanisme en aardbevingen.		29, 30, 31, 32	29, 30, 31, 32	
			n.v.t.	n.v.t.	7.2.2. Ik beschrijf plaattektoniek als oorzaak van vulkanisme en aardbevingen.	n.v.t.	n.v.t.			
			7.2.3. Ik benoem de belangrijkste bergen en oceanen op aarde.	7.2.3. Ik beschrijf op hoofdlijnen het reliëf op aarde en de verdeling tussen land en water op aarde in hoofdlijnen.	7.2.3. Ik beschrijf op hoofdlijnen het reliëf op aarde en de verdeling tussen land en water op aarde in hoofdlijnen.	7.2.3. Ik verklaar de landschapsvormende werking van endogene krachten.	7.2.3. Ik beschrijf de landschapsvormende werking van endogene krachten.		29, 30, 31, 32	29, 30, 31, 32
		7.3 Exogene processen	7.3.1. Ik leg uit hoe wind en water ervoor zorgen hoe het aardoppervlak steeds verandert.	7.3.1. Ik beschrijf verwerking, erosie en sedimentatie als exogene processen.	7.3.1. Ik beschrijf verwerking, erosie en sedimentatie als exogene processen.	7.3.1. Ik leg een relatie tussen de werking van exogene processen als verwerking, erosie, transport en sedimentatie en landschapsvormen.	7.3.1. Ik leg een relatie tussen de werking van exogene processen als verwerking, erosie, transport en sedimentatie en landschapsvormen.		29, 30, 31, 32	29, 30, 31, 32
		7.4 Klimaat	7.4.1. Ik herken verschillende klimaten op aarde.	7.4.1. Ik beschrijf de spreiding van klimaatgebieden op aarde in hoofdlijnen.	7.4.1. Ik beschrijf en verklaar de spreiding van klimaatgebieden en landschapszones op aarde in hoofdlijnen.	7.4.1. Ik beschrijf en verklaar de spreiding van hoofdklimaten op aarde in hoofdlijnen.	7.4.1. Ik beschrijf en verklaar de spreiding van hoofdklimaten op aarde in hoofdlijnen.		29, 30, 31, 32	29, 30, 31, 32
			7.4.2. Ik leg uit waarom het dichtbij de evenaar warm is en dicht bij de polen koud.	7.4.2. Ik benoem klimaatfactoren zoals hoogteligging en breedteligging.	7.4.2. Ik beschrijf de verschillende klimaatfactoren.	7.4.2. Ik pas de verschillende klimaatfactoren toe in een gebied.	7.4.2. Ik pas de verschillende klimaatfactoren toe in een gebied.		29, 30, 31, 32	29, 30, 31, 32
			n.v.t.	7.4.3. Ik geef voorbeelden van recente klimaatverandering als gevolg van menselijke activiteiten.	7.4.3. Ik beschrijf oorzaken van klimaatverandering als gevolg van menselijke activiteiten.	7.4.3. Ik herken recente klimaatverandering als onderdeel van een kringloop.	7.4.3. Ik geef een verklaring voor recente klimaatverandering als onderdeel van een kringloop.		29, 30, 31, 32	29, 30, 31, 32

Leerdoelenkaart 10-14 – Aardrijkskunde - Inhouden

Kernen	Leerdoel	Subkernen	Primair onderwijs 7-8	Tussendoelen vmbo BB	Tussendoelen vmbo KGT	Tussendoelen havo	Tussendoelen vwo	Kerdoelen toegepast in het basisonderwijs	Kerdoelen toegepast bij vmbo	Kerdoelen toegepast bij havo-vwo
			7.4.4. Ik leg uit hoe Nederland het land beschermt tegen meer of minder regen.	7.4.4. Ik leg uit hoe Nederland het land beschermt tegen meer of minder regen.	7.4.4. Ik beschrijf gevolgen van klimaatverandering als gevolg van menselijke activiteiten.	7.4.4. Ik leg gevolgen uit van klimaatverandering.	7.4.4. Ik leg gevolgen uit van klimaatverandering.			
		7.5 Weer	7.5.1. Ik benoem voor Nederland kenmerken van elk van de vier seizoenen.	7.5.1. Ik benoem mogelijke gevolgen van het bestaan van seizoenen voor het dagelijks leven (kleding, bouw enz.).	7.5.1. Ik beschrijf mogelijke gevolgen van het bestaan van seizoenen voor het dagelijks leven.	7.5.1. Ik beschrijf relaties tussen seizoenen en activiteiten van mensen.	7.5.1. Ik verklaar relaties tussen seizoenen en activiteiten van mensen.		29, 30, 31, 32	29, 30, 31, 32
			7.5.2. ik benoem verschillende weersverschijnselen in Nederland.	7.5.2.. Ik benoem mogelijke gevolgen van het weer voor het dagelijks leven (kleding, bouw enz.).	7.5.2. Ik beschrijf mogelijke gevolgen van het weer voor het dagelijks leven.	7.5.2. Ik beschrijf relaties tussen het weer en activiteiten van mensen.	7.5.2. Ik verklaar relaties tussen het weer en activiteiten van mensen.		29, 30, 31, 32	29, 30, 31, 32
		7.6 De relatie tussen endogene en exogene processen	7.6.1. Ik beschrijf de waterkringloop (neerslag, afvoer, verdamping).	7.6.1. Ik herken gevolgen van de kringlopen van water en lucht in het dagelijks leven.	7.6.1. Ik benoem de kringlopen van water en lucht als proces.	7.6.1. Ik beschrijf processen uit kringlopen in systeem aarde van lucht en water in het dagelijkse leven.	7.6.1. Ik beschrijf processen uit kringlopen in systeem aarde van lucht, water en gesteente in het dagelijkse leven.			
			n.v.t.	n.v.t.	7.6.2. Ik beschrijf reliëf- en landschapsvorming als gevolg van endogene en exogene oorzaken.	7.6.2. Ik verklaar reliëfvormen als gevolg van endogene en exogene oorzaken.	7.6.2. Ik verklaar reliëfvormen als gevolg van endogene en exogene oorzaken.		29, 30, 31, 32	29, 30, 31, 32
			n.v.t.	n.v.t.	7.6.3. Ik beschrijf in hoofdlijnen de geschiedenis van de aarde.	7.6.3. Ik beschrijf de geschiedenis van de aarde aan de hand van verschillende geologische tijdvakken.	7.6.3. Ik beschrijf de geschiedenis van de aarde als een interactief systeem.		29, 30, 31, 32	29, 30, 31, 32
8. Landschappen (en menselijke activiteit)	8. Ik begrijp dat de aarde zoals we hem kennen, voortkomt uit de interactie tussen mens en natuur. Menselijk handelen heeft invloed op de aarde en de aarde heeft invloed op het menselijk handelen.	8.1 Landschapszones		8.1.1. Ik beschrijf landschappen in mijn eigen omgeving en herken landschapszones op wereldschaal.	8.1.1. Ik beschrijf landschappen in mijn eigen omgeving en herken landschapszones op wereldschaal.	8.1.1. Ik beschrijf, in hoofdlijnen, het ontstaan van landschappen in Nederland aan de hand van natuurlijke en cultuurhistorische opbouw en ik benoem criteria voor landschapszones op wereldschaal.	8.1.1. Ik beschrijf, in hoofdlijnen, het ontstaan van landschappen in Nederland aan de hand van natuurlijke en cultuurhistorische opbouw en ik benoem criteria voor landschapszones op wereldschaal.		29, 30	29, 32, 38
				n.v.t.	n.v.t.	8.1.2. Ik beschrijf en verklaar gevolgen van de winning van grondstoffen en energiebronnen voor het landschap.	8.1.2. Ik beschrijf en verklaar gevolgen van de winning van grondstoffen en energiebronnen voor het landschap.		29, 30	29, 32, 38
				n.v.t.	n.v.t.	8.1.3. Ik maak het belang van het geologische verleden (vorming grondstoffen en fossielen) voor de huidige samenleving duidelijk.	8.1.3. Ik maak het belang van het geologische verleden (vorming grondstoffen en fossielen) voor de huidige samenleving duidelijk.		29, 30	29, 32, 38
		8.2 Natuurrampen		n.v.t.	n.v.t.	8.2.1. Ik beschrijf en verklaar oorzaken en gevolgen van natuurrampen.	8.2.1. Ik beschrijf en verklaar oorzaken en gevolgen van natuurrampen en ik voorspel gevolgen van verschillende natuurrampen.		29, 30	29, 32, 38
				8.2.2. Ik benoem verschillende natuurrampen zoals aardbevingen of orkanen en beschrijf de gevolgen voor de getroffen.	8.2.2. Ik benoem verschillende natuurrampen zoals aardbevingen of orkanen en beschrijf de gevolgen voor de getroffen.	8.2.2. Ik benoem risico's op en gevolgen van natuurrampen in verschillende gebieden en bedenk oplossingen om risico's en gevolgen te verkleinen.	8.2.2. Ik benoem risico's op en gevolgen van natuurrampen in verschillende gebieden en bedenk oplossingen om risico's en gevolgen te verkleinen.		29, 30	29, 32, 38
9. Water	9. Ik begrijp hoe belangrijk water is voor het leven op aarde en voor	9.1 Waterkringloop	n.v.t.	9.1.1. Ik beschrijf de kringloop van het water.	9.1.1. Ik beschrijf en verklaar de werking van de waterkringloop.	9.1.1. Ik beschrijf en verklaar de verschillende fasen van de waterkringloop.	9.1.1. Ik beschrijf en verklaar de verschillende fasen van de waterkringloop.		38, 42, 46	29, 30, 38, 42, 46

Leerdoelenkaart 10-14 – Aardrijkskunde - Inhouden

Kernen	Leerdoel	Subkernen	Primair onderwijs 7-8	Tussendoelen vmbo BB	Tussendoelen vmbo KGT	Tussendoelen havo	Tussendoelen vwo	Kerdoelen toegepast in het basisonderwijs	Kerdoelen toegepast bij vmbo	Kerdoelen toegepast bij havo-vwo
	Nederland in het bijzonder.	9.2 Waterproblematiek: te veel, te weinig, te vies	9.2.1. Ik beschrijven hoe drinkwater wordt geproduceerd.	9.2.1. Ik beschrijf een watervraagstuk (teveel, te weinig, te slechte kwaliteit) in een gebied.	9.2.1. Ik beschrijf een watervraagstuk (teveel, te weinig, te slechte kwaliteit) in een gebied.	9.2.1. Ik analyseer en waardeer watervraagstukken (teveel, te weinig, te slechte kwaliteit) op verschillende ruimtelijke schalen.	9.2.1. Ik analyseer en waardeer watervraagstukken (teveel, te weinig, te slechte kwaliteit) op verschillende ruimtelijke schalen.		38, 42, 46	29, 30, 38, 42, 46
		9.3 Waterbeleid	9.3.1. Ik beschrijf en verklaar voorbeelden van maatregelen die in Nederland worden genomen ter voorkoming van verdroging.	9.3.1. Ik beschrijf en waardeer bijzondere Nederlandse waterwerken.	9.3.1. Ik beschrijf en waardeer de diversiteit van de Nederlandse watersector.	9.3.1. Ik beschrijf de gevolgen van het menselijk ingrijpen in de Nederlandse watersituatie en oplossingen.	9.3.1. Ik beschrijf huidige (beleids)ontwikkelingen om wateroverlast of tekort in de toekomst te voorkomen.		38, 42, 46	29, 30, 38, 42, 46
			9.3.2. Ik beschrijf en verklaar maatregelen die in Nederland in het verleden, heden en de toekomst werden/worden genomen ter voorkoming van overstromingen.	9.3.2. Ik beschrijf voorbeelden van duurzaam watergebruik.	9.3.2. Ik beschrijf en verklaar voordelen van duurzaam watergebruik.	9.3.2. Ik beschrijf en waardeer maatregelen voor duurzaam watergebruik.	9.3.2. Ik draag oplossingen aan om duurzaam watergebruik te bevorderen.		38, 42, 46	29, 30, 38, 42, 46